

Mihai Negruzzi – Evocări (Gheorghe Mârzescu, Gheorghe Gh. Mârzescu, Mihai Codreanu)

Andreea Tacu

În anul 2023, am publicat în „Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române Iași”¹ o serie de epistole legate de generalul Mihai Negruzzi (1873-1958), atât în calitate de destinatar, cât și de expeditor, prin care am încercat să surprindem câteva aspecte ale biografiei acestuia. Epistolelor li se adăugau două documente legate de activitatea profesională a nepotului scriitorului Constantin Negruzzi, primul dintre ele referitor la deplasarea efectuată în Italia împreună cu Dimitrie A. Greceanu, cu ocazia celebrării semicentenarului unificării statului italian, iar cel de-al doilea, referitor la decorarea orașului Iași, în 1921, de generalul Pietro Badoglio, trimisul regelui Italiei, Victor Emanuel al III-lea, în perioada când Mihai Negruzzi² era primar al Iașilor (23 martie – 1 august 1921)³.

De această dată, întregim portretul lui Mihai Negruzzi, surprinzându-l în ipostaza de scriitor. Muzeul Național al Literaturii Române Iași deține, în patrimoniul său, șapte caiete manuscrite⁴ în care Mihai Negruzzi a încercat să creioneze portre-

¹ Andreea Tacu, *Epistole către Mihai Negruzzi și alte documente*, în „Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române Iași”, anul XVI, Iași, 2023, p. 113-142.

² Pentru mai multe informații despre familia Negruzzi, vezi Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Muzeul „Constantin Negruzzi”*. Din istoria conacului Negruzzi de la Hermeziu, Iași, 2019.

³ Daniel Corbu, *Primăria Iași. Album monografic*, Iași, 2008, p. 88. Amintim că generalul Mihai Negruzzi este al treilea negruzzist care ocupă demnitatea de primar al Iașilor. Bunicul său, Constantin Negruzzi (1808-1868), a fost președintele Eforiei Orașului Iași [primar] între anii 1840 și 1843, iar tatăl său, Leon C. Negruzzi (1840-1890), a fost primar în perioada 3 februarie 1883 – 7 decembrie 1886.

⁴ Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași, Muzeul „Constantin Negruzzi”, nr. inv.: 34.12.1.00776. Cele șapte caiete-manuscrite au fost donate, în anul 1999, de Irina Fotiade (1927-2006) și Dana Konya-Petrișor (1937-2021), nepoate ale lui Mihai Negruzzi, împreună cu alte obiecte de familie. Referitor la aceste caiete, Dana Konya-Petrișor a făcut următoarele precizări: „Odată instalați clăie peste grămadă în apartamentul din București al tatălui meu, Bunicul – Moș Mihai, cum îi spunea o lume-nreagă – s-a cufundat în scrierea caietelor lui despre familiile moldovenești, caiete aflate acum în posesia Muzeului Național al Literaturii Române Iași. Cum au rezistat? Cum s-au păstrat? Mă întreb și astăzi. Căci după expulzarea noastră și din acea locuință, cu viteza unui uragan, bunicul a continuat să evadeze din tristul cotidian al vieții noastre din hruba aflată în gura pieței Mache, scriind de zor. Dar după plecarea lui spre lumi mai îndurătoare, îmi e imposibil să-mi amintesc

tele mai multor personalități sau cunoscuți, din diferite perioade, și care se doreau a fi o continuare a volumului *Nimic*, publicat în anul 1943 împreună cu fiul său, Leon Negruzzi (1899-1987). Contextul așezării pe hârtie a acestor amintiri este precizat în *Cuvântul înainte*, redactat de autor: „Pribeag, rămas fără cămin datorită ultimului război mondial – terminat în 1944 – fixat de-atunci în București, în o odăiță hotărâtă de organele administrative, și bătrân în vârstă de 82 de ani, trăind în grele lipsuri, nevoi și necazuri am hotărât totuși, datorită insistenței d-lui Gh. Bezviconi și a prietenilor mei din Iași rămași încă în viață, să răscolesc bruma de memorie ce mi-a rămas, ca și din restul de documente ce am putut salva și să aștern pe hârtie din trecutul Moldovei și al Iașului [...]”⁵.

Din cele șapte caiete cu evocări au fost publicate, în decursul timpului, mai multe fragmente, astfel: *Vasile Pogor și Familia Moruzzi*⁶, *Familia Sturdza*⁷, *Nicolae Iorga (Fenomenul Iorga)*⁸, *Cei trei Alupeți*⁹, *Dimitrie Anghel*¹⁰, *Spiru Haret*¹¹, *Nicolae Gane și Constantin Șt. Gane*¹².

De această dată ne oprim asupra însemnărilor referitoare la familia Mârzescu și la Mihai Codreanu. Dacă la o primă vedere alăturarea celor două familii ar putea părea aleatorie, aceste familii erau, de fapt, înrudite. Mama sonetistului Mihai

unde le-am dosit atâta vreme. Nu de altceva, dar aveam experiența nenumăratelor percheziții cu ocazia cărora am pierdut cărți și documente de valoare pentru familie și neam, la bunul plac al brutelor care ne năvăleau în casă.” (Dana Konya-Petrișor, *Bunicul și unchiul meu*, text inedit din Arhiva Iulian Pruteanu-Isăcescu). Mulțumim pe această cale colegului Iulian Pruteanu-Isăcescu pentru semnalarea acestui text și pentru unele lămuriri de ordin istoric și genealogic. Aceleași Irina Fotiade și Dana Konya-Petrișor au donat și varianta dactilografiată a primului caiet-manuscris din cele șapte menționate mai sus.

⁵ Mihai Negruzzi, *Iarăși... „Nimic” vol. II. „Evocări”* (dactilogramă), Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași, Muzeul „Constantin Negruzzi”, nr. inv.: 34.12.1.00748.

⁶ Olga Rusu, *Mihai Negruzzi – Evocări (II)*, în „Dacia literară”, anul IX, nr. 2 (29), Iași, 1998, p. 11-13. Textele *Vasile Pogor și Maria Moruzzi* au fost reluate în „Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române”, anul XIII, Iași, 2020, p. 140-145.

⁷ Eadem, *Mihai Negruzzi – Familia Sturdza*, în „Dacia literară”. Serie nouă, anul IX, nr. 3 (30), Iași, 1998, p. 9-12.

⁸ Eadem, *Mihai Negruzzi – Evocări (IV)*, în „Dacia literară”. Serie nouă, anul X, nr. 1 (32), Iași, 1999, p. 6-9.

⁹ Eadem, *Mihai Negruzzi – Evocări (V)*, în „Dacia literară”. Serie nouă, anul X, nr. 2 (33), Iași, 1999, p. 19-21.

¹⁰ Eadem, *Mihai Negruzzi – Evocări (VI)*, în „Dacia literară”. Serie nouă, anul X, nr. 4 (35), Iași, 1999, p. 15-16.

¹¹ Eadem, *Mihai Negruzzi – Evocări (VII)*, în „Dacia literară”. Serie nouă, anul XII, nr. 3 (42), Iași, 2001, p. 12-15.

¹² *Mihai Negruzzi – Evocări (Nicolae Gane, Constantin Șt. Gane)*, în „Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române”, anul XV, Iași, 2022, p. 139-144.

Codreanu (1876-1957)¹³, Natalia (1843-1916), căsătorită cu Mihail C. Codreanu (1835-1877), a fost sora lui Gheorghe Mârzescu (1834-1901). Prin urmare, Mihai Codreanu era nepot de soră al acestuia și văr primar al celor șapte copii ai săi.

Evocările, redactate în manieră succintă, surprind date biografice ale celor amintiți, fiind completate de scurte caracterizări fizice și/sau morale ale acestora sau de amintiri ale autorului. Însemnările referitoare la familia Mârzescu sunt date 10/II/1955, iar cele referitoare la Mihai Codreanu, deși nedatate, pot fi încadrate în intervalul 26 februarie 1955 și 2 martie 1955, prin raportare la textele datate înainte și după. Fiind așternute pe hârtie la o vârstă înaintată, textele prezintă câteva neconcordanțe în privința unor date, pe care le-am semnalat și îndreptat în note. În transcriere am adaptat unele exprimări conform normelor în vigoare.

În urma cercetării membrilor familiei Mârzescu, am constatat numeroase intersecții genealogice în elita liberală din România sfârșitului de secol XIX – prima jumătate a secolului XX.

¹³ Pentru mai multe detalii despre Mihai Codreanu, vezi Viorel Ilișoi, *Necunoscutul Mihai Codreanu*, Iași, 2014; Iulian Pruteanu-Isăcescu, *O pagină din istoria masoneriei ieșene: Mihai Codreanu*, în „Historia”, anul XXII, nr. 248, București, septembrie 2022, p. 8-9.

Familia Mârzescu¹⁴
Gheorghe Mârzescu
(Conu Ghiță) (1834-1911¹⁵)

Gh. Mârzescu, fiul preotului Mitrofan Mârza¹⁶, este primul care-și zice „Mârzescu”. Intelligent și cultură deosebită. Profesor universitar [la] Iași și București, avocat distins, orator recunoscut, om politic cunoscut în toată țara. A fost un ieșean deosebit de iubit și respectat la Iași. Studiile universitare le-a făcut la Paris cu ajutor al Domnitorului Grigore Al. Ghika care i-a dat 400 galbeni în acest scop. De la Paris s-a întors în 1858 licențiat în drept și cum corespundea cu înființarea Universității ieșene, Vodă Cuza și Kogălniceanu l-au și numit Profesor la Facultatea de drept (Dreptul civil) și la deschiderea cursurilor universitare – de față fiind Domnitorul și Mihail Kogălniceanu, Gh. Mârzescu a ținut un remarcabil discurs cu toate că [era] foarte tânăr.

¹⁴ Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași, Muzeul „Constantin Negruzzi”, nr. inv.: 34.12.1.00776/2, f. 27v.-31r. Pentru mai multe detalii despre Gheorghe Mârzescu și Gheorghe Gh. Mârzescu vezi: Mihai Sorin Rădulescu, *Elita liberală românească (1866-1900)*, București, 1998, p. 88-89; Gheorghe Gh. Mârzescu, *Fapte și impresii zilnice (1917-1918)*. Ediție îngrijită și note de Ioan Lăcustă, București, 2004; Rodica Iftimi, *Casa „Mârzescu” din Dealul Copoului (Corpul „G” al Universității)*, în „Ioan Neculce”. Serie nouă, anul XX, Iași, 2014, p. 111-131; Rudolf Suțu, *Iașii de odinioară*. Ediție revăzută. Prefață, postfață, ediție îngrijită, selecția textelor și note de Radu Negrescu-Suțu, București, 2015, p. 114-115; Dan Constantin Măță, *Gheorghe Mârzescu și vocația libertății. Despre un profesor uitat al Facultății de Drept din Iași*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Iurisprudentia”, nr. 4, 2020, Cluj-Napoca, p. 516-539.

¹⁵ Cu siguranță este vorba despre o confuzie privind anul morții lui Gheorghe Mârzescu, acesta a murit în anul 1901 (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, Iași, dos. 1/1901, nr. 379). În mod eronat, în unele lucrări apare anul 1911 ca an al morții sale.

¹⁶ Gheorghe Mârzescu a fost fiul iconomului Dimitrie Mârzescu, preot la Biserica Banu din Iași între anii 1830 și 1866, și al Smarandei, născută Manoilescu (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, Iași, dos. 1/1901, nr. 379; *90 de ani de la nașterea lui Gh. Mârzescu*, în „Mișcarea”, anul XVIII, nr. 192, Iași, 27 august 1924, p. 1; Paul Mihail, *Contribuții documentare la istoria orașului Iași*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»”, anul XXIV, Iași, 1987, p. 421). Unchiul lui Gheorghe Mârzescu, arhimandritul Gherasim Mârzescu, a fost egumen al mănăstirii Coșula din județul Botoșani, iar o vară primară a lui Gheorghe Mârzescu, Maria, a fost căsătorită cu Constantin Rojniță, avocat și om politic liberal (Rudolf Suțu, *Iașii de odinioară*, vol. II, Iași, 1928, p. 410-412).

Figură interesantă și ca fizic și ca fire și inteligență. Am avut mulțumirea să îl cunosc, stimez și respect. El a făcut numai politică liberală și totuși a făcut și opoziție lui Ion Brătianu făcând parte din opoziția unită (după 12 ani de guvernare), contribuind, la 1888, la căderea acestei lungi guvernări. A fost, dacă nu mă înșel, de două ori ministru. Ca ministru de instrucțiune și culte (Guvernul Aurelian¹⁷) a aplanat conflictul din Biserica noastră deschis din timpul guvernului D.A. Sturdza care detronase pe Mitropolitul Ghenadie¹⁸. A replătit renta ce statul nostru acordase școalelor românești din Brașov, rentă suprimată tot de D.A. Sturdza¹⁹.

Tânăr, a scos o broșură antidinastică (Carol I) sub pseudonimul „Iordachi Vulpescu”²⁰ revenind asupra acestei păreri și devenind prodinastic la maturitate și bătrânețe. A publicat studii de drept civil și alte broșuri cu diferite subiecte și discursuri. A fost gazetar de frunte.

Eram în 1910²¹ la Băile Slănic Moldova și acolo l-am găsit pe „Conu Ghiță” acum bătrân și slăbit fizicește. Purta o șapcă interesantă. Îmi amintesc că am stat pe o bancă și pe acolo, pe drumul ce ducea la „Cascadă”. Boala începuse să-i hotărască sentința că după câteva luni a încetat din viață bunul și respectatul „Conu Ghiță”. Am stat lung de vorbă. Nu mai avea umorul [pe] care i-l cunoșteam totuși era așa de agreabil în convorbire. Amintindu-și de biet tatăl meu, care murise în 1890, a întors filmul vieții înapoi și iată-l la Paris! El mi-a povestit atunci de gestul făcut de Vodă Grigore Ghica care l-a subvenționat din propria lui pungă și căruia îi păstră o admirabil de frumoasă amintire (de aici poate și broșura antidinastică). L-am ascultat cu atâta sufletească mulțumire, cu atâta atenție, că pare că a fost ieri nu [acum] 44 [de] ani. Incontestabil avea idei liberale înaintate (pentru acele vremuri) totuși convenea că trebuie pășit cât mai domol pentru ca libertățile să meargă paralel cu dezvoltarea culturală a poporului încă foarte înapoiat din punctul acesta de vedere cultural. Orice grabă, îmi spune „Conu Ghiță”, poate prăbuși tot progresul făcut până acum și care

¹⁷ Este vorba despre guvernul liberal condus de Petre S. Aurelian (1833-1919) în perioada 21 noiembrie 1896 – 26 martie 1897.

¹⁸ Ghenadie Petrescu (1836-1918) a fost episcop al Argeșului și, mai apoi, cel de-al patrulea mitropolit primat al României (1893-1896). A fost caterisit după instalarea guvernului D.A. Sturdza și reabilitat după plecarea acestuia, dar nu a mai revenit în funcția de mitropolit primat.

¹⁹ Se referă la subvenția anuală aprobată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, în 1860, în urma memoriului prezentat de brașoveni pentru înființarea unui gimnaziu în localitate. Aceasta urma să fie achitată de fiecare din cele două Principate. Odată cu prima instalare a guvernului D.A. Sturdza (1895), subvenția a fost sistată, fapt ce a generat nemulțumire în cadrul comunității brașovene. Senatul s-a implicat în lămurirea situației, raportor în această problemă fiind Grigore T. Tocilescu.

²⁰ Este vorba despre broșura *Spionul Prusian sau Principele Carol de Hohenzollern, Domn al României*, publicată la Berlin în 1875.

²¹ Vezi *supra*, nota 15.

este atât de real și felicitabil. Este ultima dată când am avut prilejul să stau mai îndelung de vorbă cu el.

El a avut trei băieți și trei fete²².

Cel mai mare băiat a fost Georgel, care a fost de 4 ori ministru²³; a murit tânăr, nu împlinise 50 de ani. Al doilea băiat a fost Constantin²⁴, doctor în medicină, medic distins, profesor universitar, foarte simpatic. A murit și el tânăr. Al treilea,

²² Gheorghe Mârzescu a avut patru fiice: Maria Virginia (1869-?), căsătorită, în 1893, cu Vasile C. Argintoianu (1852-1896), inginer, fiu al lui Constantin și al Cleopatrei Argintoianu (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, dos. 1/1893, nr. 43); Elena (1870-1914), căsătorită, în 1900, cu Magnus Gh. Băileanu (1869-1945), avocat, om politic liberal și profesor, de care ulterior a divorțat, părinții profesorului, istoricului și publicistului Gheorghe Băileanu (1901-1975) (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, dos. 1/1900, nr. 85; Mihaela Tudose, *Gheorghe Băileanu (1902-1975) – periplu biografic*, în „Ioan Neculce”. Serie nouă, anul XXII, Iași, 2016, p. 183-199; anul corect al morții lui Gheorghe Băileanu este 1901, nu 1902, cum este vehiculat în diferite articole); Eliza (1872-1887) (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, dos. 9/1887, nr. 916); Minodora Cecilia (1874-1910), căsătorită, în 1897, cu Nicolae A. Racoviță (1875-1936), medic și om politic liberal, primar al orașului Iași în perioada 20 februarie – 20 noiembrie 1918, întemeietor al Laboratorului „Atom”, fără descendenți (Arhivele Naționale Iași, Fond Stare Civilă, dos. 1/1897, nr. 144). După moartea Minodorei Cecilia, Nicolae A. Racoviță s-a recăsătorit cu Ana L. Negruzzi, sora cea mică a lui Mihai Negruzzi, cu care a avut doi fii, Nicolae și Ion. Nicolae N. Racoviță (1913-1989) a fost căsătorit cu Olga Carp (1915-2009), nepoata de fiu a prim-ministrului conservator Petre P. Carp, iar fiica lor, Ruxandra Racoviță (n. 1944), a fost prima soție a istoricului Vlad Georgescu (1937-1988), directorul secției române a postului de radio Europa Liberă din München (vezi Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Muzeul „Constantin Negruzzi”*. *Din istoria conacului Negruzzi de la Hermeziu*, Iași, 2019, p. 37-38; Narcis Dorin Ion, *Neobosita victorie asupra trecutului. Convorbiri cu Olga Racoviță*, în „Cercetări istorice”. Serie nouă, anul XLI, Iași, 2022, p. 225-255).

²³ Gheorghe (Georgel) Mârzescu (1876-1926) a fost ministru al agriculturii și domeniilor (1916-1918), ministru de interne (1918-1919), ministru al sănătății publice, muncii și ocrotirii sociale (1922, 1922-1923), ministru de justiție (1923-1926).

²⁴ Constantin (Titel) Mârzescu (1879-1930), căsătorit cu Ana Scorțescu, fosta soție a lui Nicolae Catargiu (1843-1889), nepotul de frate al lui Lascăr Catargiu (1823-1899), prim-ministru conservator al României în patru rânduri. Amintim că Nicolae Catargiu a fost căsătorit și cu Margareta Catargiu (1879-1942), nepoata de fiică a scriitorului Vasile Alecsandri (vezi Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Muzeul „Vasile Alecsandri”*. *Din istoria casei bardului de la Mircești*. Prefață de Mircea Ciubotaru, Iași, 2023, p. 102-104). Înainte de mariajul cu Ana Scorțescu, Constantin Mârzescu a mai fost căsătorit, pentru scurt timp, cu Cleopatra Catargiu, fiica lui Alexandru Catargiu și a Pulheriei Lazu. Merită menționat faptul că Cleopatra Catargiu era soră vitregă cu Dimitrie Catargiu, tatăl Margaretei Catargiu, și a fost căsătorită apoi cu Ioan Diamandi, primar de Iași între anii 1894 și 1896, părinții scriitorului și omului politic George Diamandi (vezi *Arborele genealogic al familiei Catargiul, după documente, acte publice și private și după arborele întocmit de dl Ioan Tanoviceanu*, în *Surete și izvoade*, vol. IX, Iași, 1914). Constantin Mârzescu a fost membru fondator al Lojii „Vasile Alecsandri” din Iași, iar în anul masonic 1928-1929 a fost Maestru Venerabil al acesteia, precum și membru al Consiliului Federal al Marii Loji Naționale din România. Atât tatăl, Gheorghe Mârzescu, cât și fratele mai mare, Gheorghe Gh. Mârzescu, au fost semnațați ca membri ai unor loji masonice (vezi Cătălin Turliuc, Mircea Munteanu, Alexandru Rufanda, *Istoria ilustrată a Francmasoneriei din Moldova istorică*, vol. I, Iași, Iași, 2022, p. 635).

Hipolit²⁵, a murit în 1954, la 70 de ani, a studiat dreptul, a fost magistrat. Fiicele au murit și ele relativ nu bătrâne.

Soția sa Elena²⁶, născută Penescu, reputată prin inteligența și frumusețea ei. A servit Iașul înființând și construind școala de fete (1867) Reuniunea Femeilor Române, școală cu frumoasă reputație în toată țara, reputație bine meritată datorită energiei, voinței și inteligenței cu care a condus-o Elena Mârzescu care a condus și alte opere de binefacere. Madame a avut tot sprijinul lui Conu Ghiță în operele ei binefăcătoare.

Gheorghe Mârzescu s-a distins și ca orator atât în Parlament cât și în reuniuni publice și la bară ca avocat.

Mihai Kogălniceanu a fost primul care i-a apreciat inteligența și căldura lui și căruia (atunci pe bancă la Slănic) îi poartă o recunoscătoare și respectuoasă amintire.

În afară de ministru, Gh. Mârzescu, împreună cu Iancu Istrat, frații Neofit și Filaret Scriban (arhimandriți), Dr. A Fătu, Ștefan Micle, Vasile Ureche (Alexandrescu) au înființat la Iași Societatea „Ateneul Român”²⁷ și au scos și o revistă cu același nume, ambele dispărute cu mutarea capitalei la București, unde a luat ființă cel existent de azi.

În rezumat, Gh. Mârzescu (Conu Ghiță), a fost un român moldovan de toată sama, ca și ieșean în veacul trecut, și căruia Iașul în special îi păstrează o frumoasă amintire.

El moare în 1911²⁸ plâns și regretat de toată lumea din toate clasele sociale căci de fapt el nu a făcut o politică habotnică liberală; a avut păreri mai înainte cu care s-a reîntors de la Paris și în o cuminte măsură căută să le aplice pentru binele și progresul comun. Din familia Mârzescu azi Iașul este complet văduvit.

²⁵ Hipolit (Ipolit) Mârzescu (1881-1954), căsătorit cu Maria (Madeleine) Calligari, fiica avocatului Vasile Calligari și a Anei Ghica, nepoata de fiu a domnitorului Grigore Alexandru Ghica al Moldovei. Pentru mai multe informații despre familia Calligari, vezi Rodica Iftimi, *Familia Calligari în documente ieșene de arhivă*, în „Acta Bacoviensia”, anul V, Bacău, 2010, p. 203-212. Hipolit Mârzescu a fost prim-procuror la Iași, apoi șef al Contenciosului Eforiei spitalelor civile din București (*ibidem*, p. 209).

²⁶ Elena Mârzescu (1848-1913), fiica pitarului Bănică Pennescu și a Sultanei, născută Robescu. Fratele Elenei, Constantin B. Pennescu (1854-1928), a fost avocat, deputat și senator liberal, primar al orașului Iași în perioada 1 mai 1901 – 24 decembrie 1904. Constantin B. Pennescu a fost căsătorit cu Sofia Livaditti, iar una din fiicele lor, Elena Pennescu-Vidrașcu, a fost căsătorită cu avocatul Mihail Paleologu, om politic liberal și mai apoi țărănist. Cei din urmă sunt părinții lui Alexandru Paleologu (1919-2005), scriitor, critic literar și diplomat, și bunicii lui Theodor Paleologu (n. 1973), eseist, profesor, diplomat și om politic. Vezi și Sorin Iftimi, Corina Cimpoieșu, Marcelina Brîndușa Munteanu, *Niccolo Livaditi și epoca sa (1832-1858). Artă și istorie*, Iași, 2012.

²⁷ Societatea „Ateneul Român”, înființată la Iași în 1860, a funcționat în perioada 1860-1861, primul număr al publicației cu același nume apărând la 15/27 septembrie 1860. Și-a încetat apariția la sfârșitul anului 1861.

²⁸ Vezi *supra*, nota 15.

Gheorghe Gh. Mârzescu (Georgel)

Fiul lui Conu Ghiță și [al] dnei Elena Mârzescu.

Crescut sub privegherea lui Gheorghe Mârzescu tatăl, a urmat liceul și Universitatea din Iași (Facultatea de drept), ieșind licențiat în drept. Trimis la Paris pentru a-și lua doctoratul, a urmat cursurile fără a apuca a-l termina. Inteligență fină, talent ca vorbitor, caracter blând, fizic foarte plăcut.

Întors în țară, prima funcție ce o ocupă la Iași este Director al Casei Sf. Spiridon, apoi în 1907 este Directorul Prefecturii de Județ (subprefect), prefect fiind Const. Stere. Este ales deputat (1911) înscriindu-se în partidul liberal, fondează ziarul „Mișcarea”²⁹. În partidul liberal din Iași de sub șefia lui Petre Poni, el pornește o acțiune de afirmare a tineretului liberal și o injecție de energie partidului. Luptă cu hotărâre, energie, voință și de bine și de rău reușește la început, sub formă mai palidă, dar la urmă iese învingător ca să zic așa. Războiul hotărând obligația ca Regele și Guvernul să se mute la Iași, el, ca primar³⁰, găzduiește guvernul lui I.I.C. Brătianu și în contact obligat cu toți corifeii liberali, se afirmă, se impune și ajunge ministru de domenii. De aici – odată pășit pe această cale a afirmării cu calitățile intelectuale ce posedă, se impune ministru de interne – în acel moment una din cele mai mari și delicate răspunderi. Are de luptat cu partidele naționaliste, în special cu așa zisa gardă de fier de sub conducerea lui Codreanu. Ia măsuri energice – poate prea energice, impune legiferări drastice, creând dușmăniile personale³¹. Prefectul de poliție la Iași C. Manciu³², tânăr nepregătit, cade victimă și este omorât de însuși Codreanu. Urmează procesul care se plimbă la Severin și apoi la Focșani unde juriul achită crima. Codreanu călare pe un cal alb (cu un buzdugan în mână) este plimbat în triumf. Cale deschisă politice și parvenirii prin crimă, care după părerea mea, a tras ca urmare omorârea lui I.G. Duca, apoi Nicolae Iorga și atâția alții. Rezultatul se resimte și azi.

²⁹ „Mișcarea”, ziar național-liberal, fondat în septembrie 1909 de Gheorghe Gh. Mârzescu (director politic). Din comitetul de redacție făcea parte și vărul său, Mihai Codreanu. Gheorghe Gh. Mârzescu a mai fost director al ziarului „Liberalul” din Iași (1904-1906), unde vărul Mihai Codreanu, a fost, de asemenea, membru în comitetul de redacție.

³⁰ Gheorghe Gh. Mârzescu a ocupat funcția de primar al Orașului Iași în perioada 27 aprilie 1914 – 14 decembrie 1916.

³¹ Dintre legile emise în calitate de ministru de justiție, menționăm: Legea persoanelor juridice, Legea privind dobândirea și pierderea naționalității române, Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice. În baza Legii persoanelor juridice, Partidul Comunist din România a fost interzis la 5 aprilie 1924.

³² Constantin Manciu (1884-1924), licențiat în drept, fruntaș liberal, numit prefect al Poliției de Iași în data de 5 septembrie 1923 și asasinat la 25 octombrie 1924, în fața Judecătoriei de Ocol Urban Iași, de Corneliu Zelea Codreanu, viitorul lider al Mișcării Legionare din România.

Ca ministru de justiție a prins a introduce numiri politice care au avut ca rezultat o coborâre a prestigiului acestei instituții.

Foarte simpatic, elegant vorbitor, Georgel atrage personal multe simpatii; cu experiența căpătată promitea o afirmare de om real de stat pentru viitor, dar o boală necruțătoare îl doboară în scurt timp și moare la 1926 luna mai, deci nici 50 [de] ani împliniți. Căsătorit cu Dna Robescu³³ (Focșani) are un băiat și două fiice³⁴. Este înmormântat la Iași. Georgel este acel care mi-a dat porecla de „Haki” care a rămas multă vreme în a fi (...) ³⁵ la Iași; și cu litera „H” am semnat multe articole de ziar la Iași și București.

10/II/955

³³ Este vorba despre Zoe Mârzescu (1879-1955), născută Robescu, sora omului politic liberal Constantin F. Robescu (1839-1919), inginer agronom, membru corespondent al Academiei Române, primar al Bucureștiului (1896-1899, 1902-1904). Gheorghe Gh. Mârzescu s-a căsătorit, așadar, cu o rudă din familia bunicii materne, Sultana Robescu. Vezi *supra*, nota 26.

³⁴ Este vorba despre Eliza Mârzescu, George Mârzescu (1907-1968) și Ioana Adela Mârzescu (1909-1997), ultimii doi înmormântați în cimitirul Eternitatea din Iași împreună cu părinții și bunicii paterni. George Mârzescu a fost căsătorit cu Mariana Botez, cu care a avut doi copii, Ionica (n. 1930), căsătorită cu Gh. Saint-Georges, de care ulterior a divorțat, nelăsând urmași, și Gheorghe (n. 1931), căsătorit (cu urmași în viață), ambii stabiliți la Paris (Gheorghe Gh. Mârzescu, *op. cit.*, p. 26-31).

³⁵ Indescifrabil.

Gheorghe Gh. Mârzescu și Gheorghe Mârzescu
 [Sursa: Gheorghe Gh. Mârzescu, *Fapte și impresii zilnice (1917-1918)*, p. 284]

Monumentul funerar al familiei Mârzescu
 (Cimitirul Eternitatea din Iași. Credit foto: Andreea Tacu, 2024)

Codreanu, Mihai³⁶
(Poet, scriitor, artist)

Născut [la] Iași [în] 1876, deci mai tânăr cu 3 ani ca mine. Îl cunosc de copil și am legat amândoi sentimente de bună și leală, afecțiune prietenească. Licențiat în drept (Facultate Iași) absolvent al Facultății de litere și filozofie (Iași), laureat al Conservatorului (declamație) Iași. Suferă de o afecțiune serioasă a ochilor și deci nu a putut practica decât puțin timp avocatura.

În schimb ca poet „Sonetul” și versificația (după părerea mea umilă cel mai de seamă din țară până acum) a lui au fost. Unul din cei mai valoroși Directori a[i] Teatrului Național Iași, și iarăși ca distins profesor de dicțiune la Conservatorul [din] Iași, M.C. s-a afirmat [ca] o figură de întregă însemnătate în lumea intelectuală și artistică a Iașului, [a] Moldovei și deci a Țării Românești și de întreg folos culturii maselor populare.

Colaborează la „Viața românească”, diriguiește „Însemnări ieșene”, „Evenimentul literar” și altele ca „Lumea ilustrată” etc.

A tradus în mod fericit „Cyrano de Bergerac” ca apoi și „Prințesa îndepărtată” de Rostand și „Martira” de Richopin.

Publică sub diferite titluri subtilele, delicatele lui sonete și alte versuri, și anume: „Diafane”, „Din când în când”, „Statui”, „Cântecul deșertăciunii”, „Turnul de fildeș”, volume de toată valoarea, cinstind real arta poetică. Poet „original”, fiind îndrăzneț și enigmatic... dar... desigur „poet” în adevărata definiție a acestui calificativ.

Cum să îl definesc oare ca personalitate pe prietenul meu Mihai Codreanu?

Mihai iubește violent viața. Iubește deci: femeia, natura cu farmecul ei, vinul bun, și... banii pricina certă a frământărilor lui.

Acest fel de a-i fi (...) ³⁷ clădită ființa se răsfrânge și în sonetele și versurile lui.

Câte seri și poate și câte nopți nu am petrecut cu Mihai Codreanu fie pe terasa „Pavilionului”, fie la Bolta Rece de la Iași, Păcurari fie în afară de oraș la vreun local. Ce frumoasă priveliște așa cum le are Iașul, înaintea unui pahar cu vin de Uricani sau Cotnari, ascultându-l recitându-mi versuri din sonetele lui sau versuri franceze de Verlaine, Lamartine sau alții! Și ce frumos recita, ce simpatice dicțiune! ... Și ce uimitoare memorie! El diriguia cu pasiune Teatrul Național din Iași, pasiune care a dat rezultate f[oaarte] felicitabile. La asemenea petreceri serale sau nocturne dacă eram mai mulți și dacă se găsea și Păstorel Theodoreanu era o întrecere între ei în a compune Epigrame pe contul nostru, [al] celor prezenți, sau pe a[l] altora care fuseseră

³⁶ Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași, Muzeul „Constantin Negruzzi”, nr. inv.: 34.12.1.00776/4, f. 6r.-8r.

³⁷ Indescifrabil.

obiect de discuție. „Epigrame” galerie de ascuțime de spirit și umor care însă nefiind scrise decât pe mici petice de hârtie au fost duse de vânt. Dumnezeu știe unde, peste dealurile Miroslovei sau a Copoului!...

Figura cu trăsături fine, distinse, elegant, dacă vreți chiar cochet, inteligent, cultivat, talentat... dar fire cam... leneșă, lucru trist căci nu era bogat și trebuia să muncească ca să-și câștige viața și să o petreacă așa cum o înțelege el, el care „adoră” viața. De aceea momentele de inspirație și creație a subtililor lui versuri erau vecinic întrerupte de frământarea banală a mijloacelor de trai, lucru ce mistuia sufletul său.

Afecțiunea de ochi cu toate sacrificiile bănești a (...) ³⁸ agravându-se (el nu mai scria – dicta) trebuind să fie vecinic însoțit chiar în plimbările lui prin oraș. Mihai Codreanu a aflat pe Katti femeie cuminte, harnică gospodină, devotată, discretă, care l-a călăuzit ani de zile pe străzile Iașului și București, și care l-a îngrijit cu un devotament admirabil.

Azi dna soție Codreanu împreunând prin căsătorie calitățile lor spre mulțumirea reciprocă și a tuturor acelor care l-au apropiat le va asigura acum la bătrânețe o viață liniștită, mulțumită și desigur prelungită.

Mihai are azi 79 ani, afară de vederea lui tot mai slăbită, poartă acest frumos număr de ani cu reală voinicie ca fizic, iar ca intelect este același de acum 20-30 ani, cu nervi puțin slăbiți, obosit de pacostile acestor două războaie mondiale.

Incontestabil el a dus o viață cam zbuciumată, ca și firea lui, zbucium însă în fond plăcut în mijloc la prieteni, femei și flori, mai cu seamă atât de frumoase inspirații. Viața lui nici acum în vârstă nu este monotonă, are în juru-i acolo, la Iași, zilnic prieteni care-l înconjoară cu dragoste și devotament, căci este din rarii ieșeni rămași acolo unde el își are căsuța lui atât de îngrijită.

Aș îndrăzni să calific pe Mihai Codreanu cu mentalitatea și firea lui un „aventurier intelectual care simte în jurul frunții lui fluturarea aripilor puternice ale talentului său, aventurier” ținut însă pe loc, (poate spre norocul lui) de această afecțiune a bolii de ochi de care suferă. Natură (...) ³⁹. Mănat de tăria de a înfăptui ceva mareț și repet s-a frământat și zbuciumat și e drept că a reușit în mare parte ca „sonetist” în prim rând, apoi ca director de teatru și profesor. Spre mulțumirea și satisfacerea firii lui de artist ca și a tuturor acelor care l-au ascultat, citit, apreciat și iubit.

³⁸ Indescifrabil.

³⁹ Indescifrabil.

Mihai Codreanu (1876-1957)
(Fotografie din Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași)

Monumentul funerar al lui Mihai Codreanu
(Cimitirul Eternitatea din Iași. Credit foto: Andreea Tacu, 2024)

Summary

*The present article evokes Mihai Negruzzi, general in the Romanian Army, mayor of Iași, royal resident of the Prut region and senator, from the perspective of the writer with the intention of providing a more complete portrait of his activity and interests. After publishing a first volume, *Nimic*, in 1943, together with his son, Leon Negruzzi, Mihai Negruzzi intended to continue with a second volume of evocations-memories referring to various Romanian personalities or people he had met. Seven handwritten notebooks of this second volume, dated 1955, were donated to the Iași National Museum of Romanian Literature, in 1998, by Mihai Negruzzi's nieces, Irina Fotiade and Dana Konya-Petrișor. Only a few fragments of these evocations have been published until now and we have selected for this article Mihai Negruzzi's writings on the Mârzescu family (Gheorghe Mârzescu and his son, Gheorghe Gh. Mârzescu) and those on the poet Mihai Codreanu.*

The Mârzescu family, represented by Gheorghe Mârzescu and his son, Gheorghe Gh. Mârzescu, was significantly involved in the life of the local community of Iași, in the development and the study of the civil law at the University of Iași, occupying also the position of ministry in various periods. In addition, Gheorghe Gh. Mârzescu was mayor of the city of Iași during the Great War, a period of great difficulty for the city, the region of Moldova and the Romanian people.

*Mihai Codreanu, cousin of Gheorghe Gh. Mârzescu, is considered to be the best Romanian sonnet writer. He was also director of the National Theatre of Iași, professor and translator; he was awarded the Legion of honours for the best Romanian translation of the play *Cyrano de Bergerac* by Edmond Rostand.*

Keywords:

Mihai Negruzzi, Gheorghe Mârzescu, Gheorghe Gh. Mârzescu, Mihai Codreanu, evocations.